

Хората се тревожат от замърсяването с пластмаса и са готови да участват в решаването на проблема

Основни резултати от национално представително проучване на обществените
нагласи относно използването и ограничаването на пластмасови изделия за
еднократна употреба

януари 2020 г.

Поръчано от екологично сдружение “За Земята”

Изпълнено от Маркетлинкс

За Земята
Приятели на Земята България

Проучването е проведено в края на месец януари 2020 г. и е национално представително количествено проучване чрез преки лични интервюта с 1002 респонденти, подбрани за представителност за домакинствата, включвайки хора над 18-годишна възраст. Целта на проучването е да се разкрият обществените нагласи към използването и ограничаването на пластмасовите изделия за еднократна употреба.

Данни имат гаранционна вероятност 95% на доверителните интервали.

През последните десетилетия пластмасата постепенно се превърна в неразделна част от ежедневието ни. Често намираме пластмасови отпадъци в морето, по плажовете, планинските пътеки, реките, градските градини, улици и площади, и всякакви открити пространства. Пластмасата е най-големият замърсител по черноморските плажове: 84% от откритите отпадъци са пластмасови. След цигарените угарки най-много са капачките от бутилки, чашките, парчета стиропор, опаковките от бързи закуски, бутилките за напитки, както и пластмасовите торбички. Всяка година стотици хиляди морски птици и бозайници по света умират от задушаване, задавяне или друго съприкосновение с пластмасови отпадъци. Освен навсякъде в околната среда, в нашите тела също има пластмасови частици, които поглъщаме чрез някои храни и напитки, включително морски дарове и дори бутилирана вода. Това носи рискове за здравето, които все още не са напълно оценени. Поради тези причини Европейският съюз въвежда ограничения за пластмасата за еднократна употреба, които България трябва да приложи от юли 2021 г.¹ Тези ограничения включват забрана за седем продукта (клетки за уши, стиропорени съдове и др.). Други осем вида широко използвани изделия като пластмасовите бутилки, еднократните кутии за храна, т.нар. 'картонени' чаши за кафе с пластмасов слой, мокрите кърпички, опаковки от вафли, чипс и други, остават в обращение, но с цели за ограничаване на използваните количества.

Резултатите от проучването недвусмислено оборват широко разпространеното твърдение, че лошото управление на отпадъците у нас се дължи на липса на съзнание у гражданите. Преобладаващата част от анкетираните заявяват готовност да действат на лично ниво чрез промяна на навиците си, например като заменят пластмасовите пазарски пликове с платнени торби или като използват лични бутилки и чаши за многократна употреба. Същевременно запитаните изразяват силна подкрепа за по-решителни мерки от страна на държавните институции и производителите за намаляване употребата на пластмасови изделия и произтичащото от тях замърсяване на околната среда.

За да са възможно най-ефективни, политиките и мерките за ограничаване на използването на пластмаса, трябва да бъдат съобразени с обществени нагласи поради ключовата роля на гражданите като потребители и данъкоплатци.

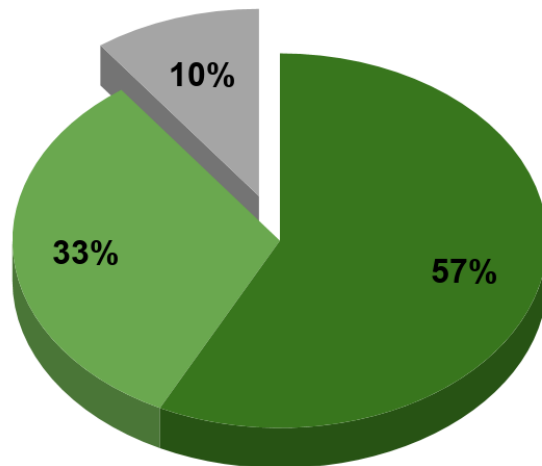
1. Замърсяването с пластмаса е сериозен проблем

Проведеното национално представително проучване на общественото мнение показва, че преобладаващата част от българите са загрижени за щетите, които пластмасата нанася на околната среда (90%) и на нашето здраве (82%).

¹ Директива (ЕС) 2019/904 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-BG/TXT/?uri=CELEX:32019L0904&from=EN>

Тревожа се за щетите, нанасяни от пластмасовите отпадъци на околната среда

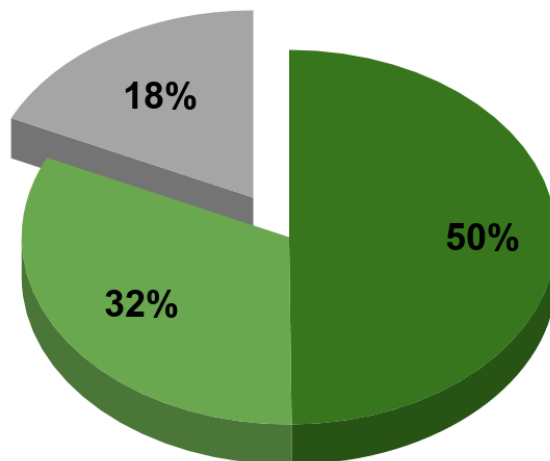
● Напълно съм съгласен/сна ● По-скоро съм съгласен/сна ● Не съм съгласен/сна

Фигура 1

Притеснява ме, че ежедневната употреба на пластмасови изделия вреди на здравето ми

● Напълно съм съгласен ● По-скоро съм съгласен ● Не съм съгласен/сна

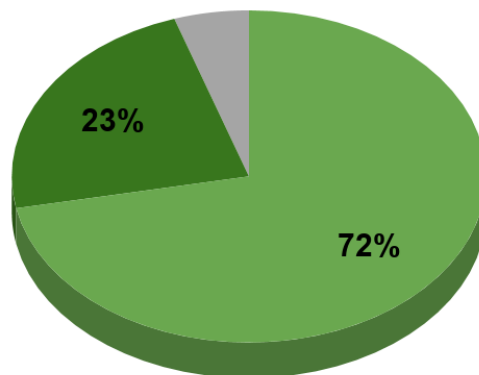
Фигура 2

2. Готовност за решителни мерки

Почти единодушно (95%) хората смятат, че в България трябва да се вземат мерки, за да се намали употребата на пластмаса.

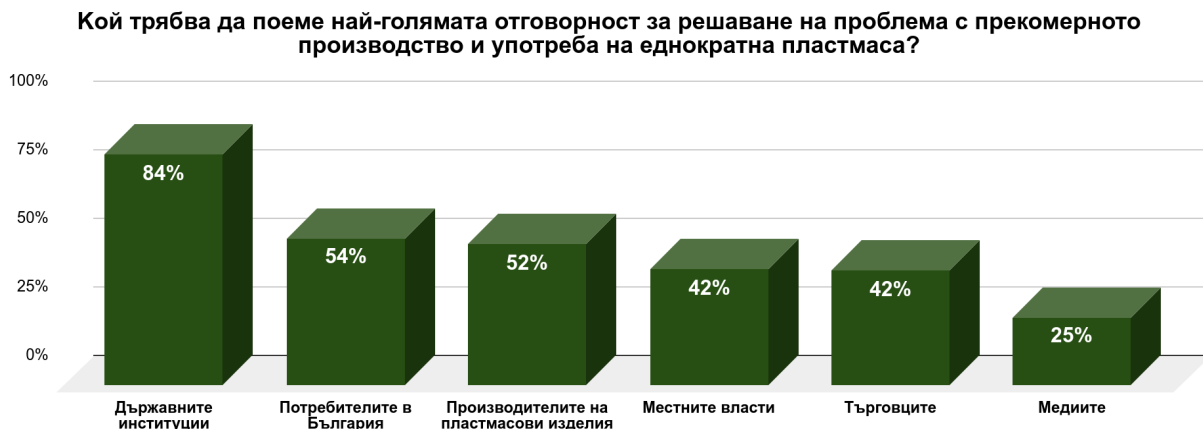
Вие лично съгласни ли сте, че трябва да се вземат мерки да се намали употребата на пластмаса в България с цел да се намали замърсяването на околната среда?

- Напълно съм съгласен/сна
- По-скоро съм съгласен/сна
- По-скоро / изобщо не съм съгласен/сна

Фигура 3

По-точно, водеща роля за решаване на проблема трябва да има държавата (според 85% от отговорилите), последвана от потребителите (54%) и производителите (52%).

Фигура 4

Хората приемат личната си отговорност за решаването на проблема с пластмасовото замърсяване и заявяват готовност да се откажат от някои от най-използваните, и същевременно най-замърсяващите, пластмасови изделия за еднократна употреба: пластмасовите торбички, бутилки и чашки.

Сравнение между най-използваните пластмасови изделия и тези, от които най-много хора са склонни да се откажат

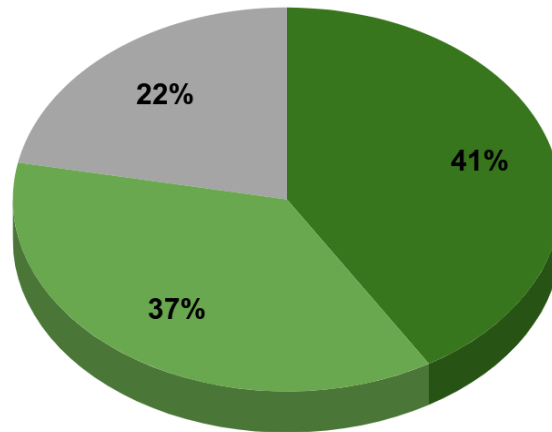

Фигура 5

Тази промяна ще е лесна за повечето хора според 78% от запитаните.

Хората лесно ще свикнат без някои еднократни пластмасови изделия

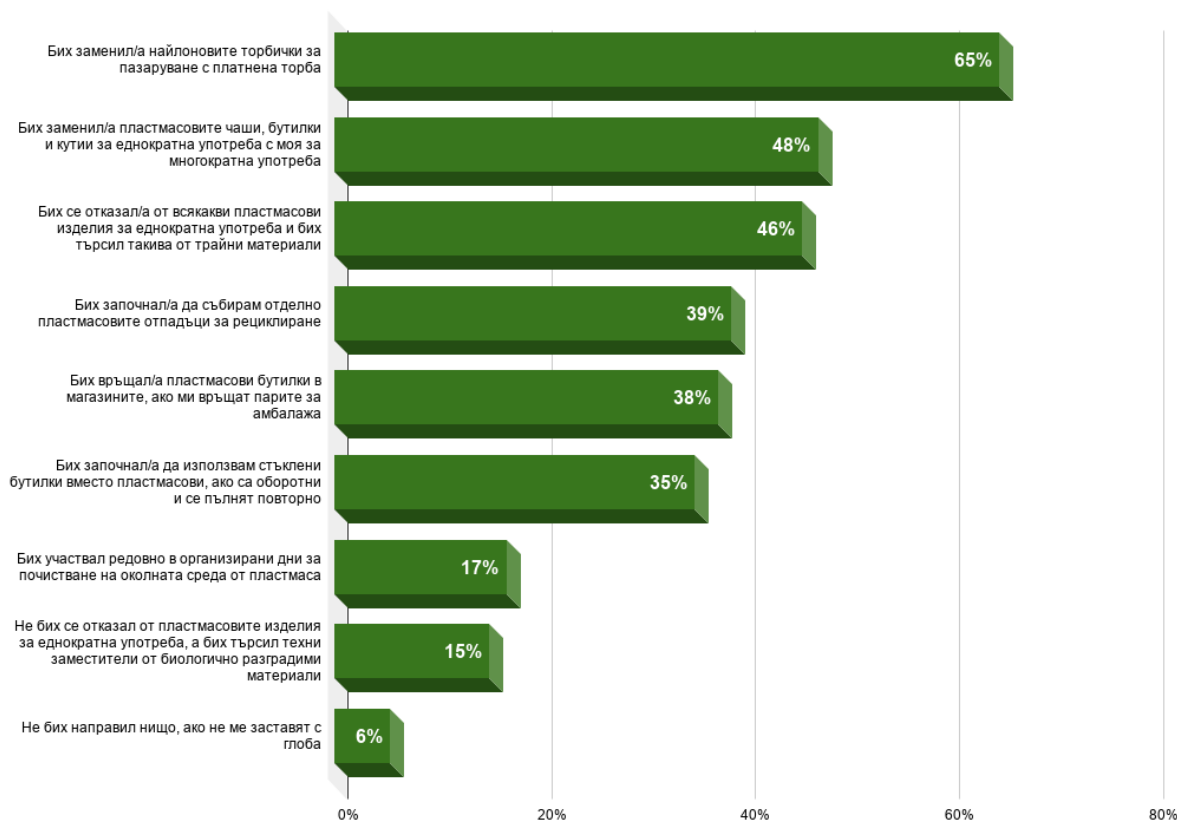
● Напълно съм съгласен/сна ● По-скоро съм съгласен/сна ● Не съм съгласен/сна

Фигура 6

Особено показателно за повишеното съзнание относно отговорността на потребителите са най-предпочитаните действия на лично равнище. Около половината от запитаните (46-65%) са готови вместо пластмасови да използват текстилни пазарски торби, лична посуда (чаша, бутилка, кутия) за храна и напитки. Едва 6% отговарят, че не биха направили нищо, освен ако не бъдат заставени с глоба (фиг.7).

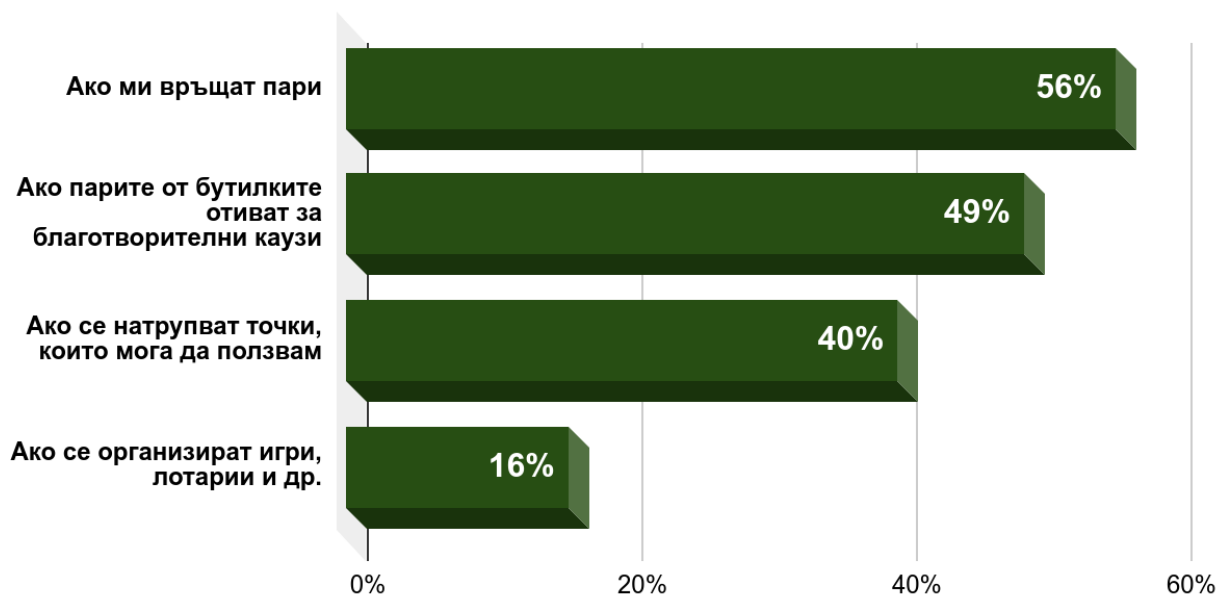
Лично вие какво сте готов/а да направите, за да подобрите ситуацията със замърсяването с пласмаси?

Фигура 7

Над половината от запитаните (56%) са съгласни да връщат пластмасовите бутилки срещу възстановяване на пари (фиг. 8). Пластмасовите бутилки за вода и други безалкохолни и алкохолни напитки са сред основните замърсители в околната ни среда. Новото европейско законодателство за борба с еднократната пластмаса дава възможност на България и другите страни-членки на ЕС да въведат задължителен депозит (възвръщаема сума, заплатена от купувача при покупката на бутилираната напитка) върху пластмасовите бутилки, така че да бъде изпълнена целта до 2029 г. да се събират обратно 90% от пуснатите на пазара бутилки.

Какво би ви стимулирало да връщате пластмасовите бутилки от напитки и вода?

Фигура 8

3. Отговорността трябва да се споделя между държавата, бизнеса и гражданите

Справянето с проблемите на околната среда трябва да бъде споделена отговорност на институции, промишленост и на всеки един човек поотделно.

Мерките за справяне с пластмасовото замърсяване, получили най-голямо одобрение, са следните:

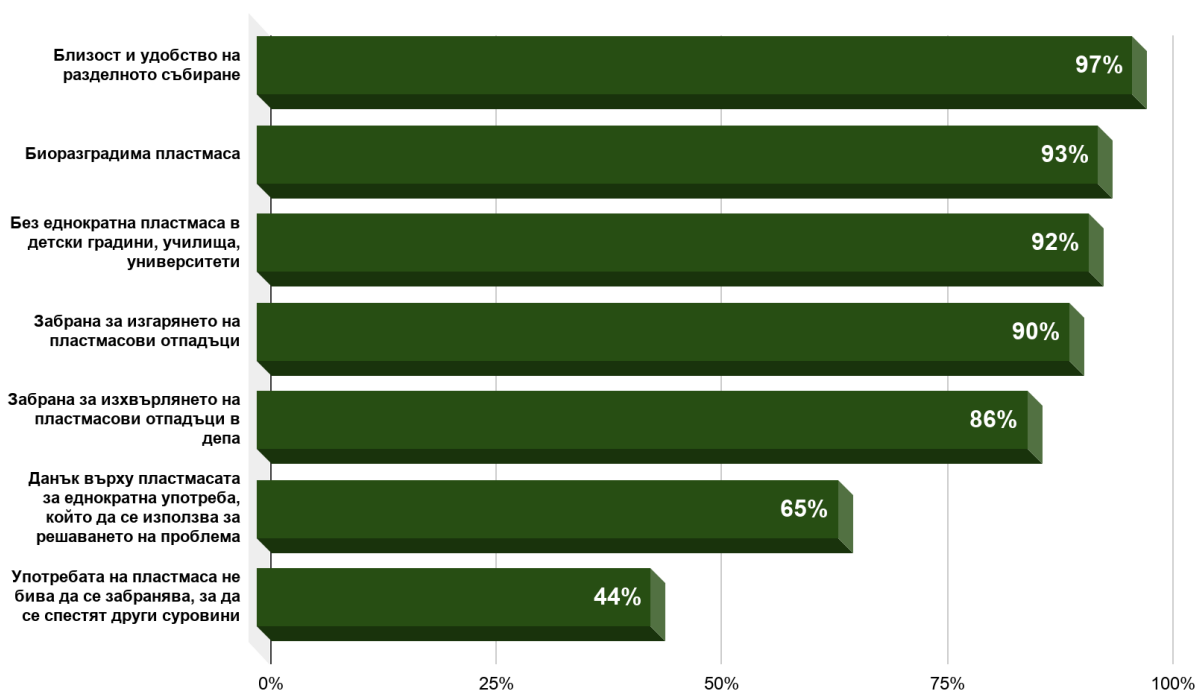
- Трябва да има удобни и достъпни контейнери за разделяне на пластмасови отпадъци вътре или в непосредствена близост до всички жилищни, обществени и търговски сгради;
- Трябва да се използва само пластмаса, която биологично се разгражда за кратко време;
- Образователните институции – детски градини, училища, университети и други - трябва да ограничат използването на еднократна посуда за храна и напитки;
- Трябва да се забрани изгарянето на пластмасови отпадъци;
- Трябва да се забрани изхвърлянето на пластмасови отпадъци в депа и сметища;
- Трябва да се наложи данък върху всички пластмасови изделия за еднократна употреба, който да се използва за решаването на проблемите с тях.

Първите пет мерки получават много широка подкрепа от 86%-97% от анкетираните. За сравнение, 44% смятат, че употребата на пластмасови изделия не бива да се забранява

или ограничава, защото тогава ще се използват прекалено много други природни материали (като дърво, пясък (за производство на стъкло) и др.).

Широката подкрепа за “биологично разграждаща се пластмаса” е показателна за липсата на подробна и разбираема информация относно тази все по-широко рекламирана, но недостатъчно добре позната алтернатива. Въпреки че пластмасовите продукти на биологична основа, биоразградимите и компостируемите пластмаси са различни понятия, общото между тях е, че се предлагат като заместители на обичайната пластмаса, която се произвежда от нефт. Но замената на един продукт за еднократна употреба с друг такъв, който изисква изхвърляне и преработване при определени условия, само би могло да задълбочи и усложни проблемите.²

Мерки за намаляване на използването на пластмаса за еднократна употреба

Фигура 9

5. Заключение

В заключение, според общественото мнение в България трябва да се приложат мерки за драстично намаляване на употребата на пластмаса за еднократна употреба, за да се

² Неподходящи заместители на пластмасите за еднократна употреба. Rethink Plastic Alliance 2019. <https://www.zazemiata.org/resources/%d0%bd%d0%b5%d0%bf%d0%be%d0%b4%d1%85%d0%be%d0%b4%d1%8f%d1%89%d0%b8-%d0%b7%d0%b0%d0%bc%d0%b5%d1%81%d1%82%d0%b8%d1%82%d0%b5%d0%bb%d0%b8-%d0%bd%d0%b0-%d0%bf%d0%bb%d0%b0%d1%81%d1%82%d0%bc%d0%b0%d1%81/>

ограничат здравните опасности и екологичните и финансови щети от нейното масово проникване в екосистемите и живите организми, включително в човешкото тяло. Действията на лично ниво за намаляване на използването на еднократна пластмаса са отлично начало за всеки загрижен човек. Но те не са достатъчни за да се спре замърсяването с пластмаса при неговия източник.

Новите общоевропейски цели по отношение на пластмасата са част от по-големия план на Европейския съюз за преход към кръгова икономика с ключови цели до 2030 г. Намерението е да се ограничи използването на най-замърсяващите еднократни пластмаси и те да бъдат заменени с трайни изделия за многократна употреба. Ограниченията важат в пълна сила и за био базираните, биоразградимите, компостируемите и многослоните пластмасови изделия. Сега, докато тече процесът по пренасяне на директивата в българското законодателство, е ключов момент, в който вземащите решенията трябва да бъдат особено внимателни и да избягват лъжливи алтернативи и неподходящи заместители на пластмасите за еднократна употреба. Някои от най-важните стъпки в тази посока, които получават широка обществена подкрепа, вече се прилагат в други европейски страни: премахване на еднократните пластмасови опаковки за храна и напитки от учебните заведения (Франция, забрана за изгаряне и депониране на пластмасови отпадъци (Уелс), данък върху еднократните пластмасови изделия.

Досегашният разхитителен и замърсяващ начин на производство и доставка на храни, напитки и други стоки, неизменно опаковани в еднократна пластмаса, трябва да даде път на изделията за многократна употреба, които са значително по-хигиенични и щадящи за природата и нашето здраве.